

CONTROLE OP AU JESZKY

drs. Cock Huysman, PV

In het periodiek van april 1990 werd het belang van uitroeiing van de ziekte van Aujeszky op landelijk, regionaal of bedrijfsniveau al besproken.

Men kan dieren die een besmetting met de ziekte van Aujeszky hebben doorgeemaakt opsporen, ook als ze geënt zijn. Dit kan door het aantonen van antistoffen tegen een eiwit dat wel in het ziekteverwekkende virus, maar niet in het entivirus zit. Deze antistoffen zijn aan te tonen in biest, in uit de hals getapt bloed of in een met een speciaal apparaatje (de Translet) uit het oor verkregen bloeddruppeltje.

Op het Proefstation en op het vermeerderingsbedrijf van de familie Koster in Zevenhoven zijn deze methoden onderzocht op betrouwbaarheid van de uitslag in het verkregen monster, op benodigde kosten en op hoeveelheid werk. De bepaling in biest is de betrouwbaarste methode, maar vraagt de meeste tijd voor monstername. De bepaling bij bloedtappen uit de hals is de duurste methode. De bepaling bij monstername met de Translet is aanzienlijk goedkoper dan bij bloedtappen uit de hals, maar de gevoeligheid is kleiner. De benodigde arbeid is voor bloedtappen uit de hals en voor monstername met de Translet ongeveer gelijk. Ten aanzien van arbeidsomstandigheden is bloedtappen uit de hals de minst aantrekkelijke methode.

Aujeszky-vrij bedrijf

Het starten van een controleprogramma op het voorkomen van de ziekte van Aujeszky is alleen zinvol als de kans op nieuwe besmetting klein is. Hiervoor dient een bedrijf aan de volgende voorwaarden te voldoen:

- de kans op besmetting van buitenaf moet minimaal zijn. Deze kans wordt onder andere bepaald door hygiënemaatregelen, afstand tot andere varkensbedrijven en besmettingsdruk in de regio.
- bij aankoop moet men alleen Aujeszky-vrije dieren kopen
- aangezien besmetting via sperma niet uitgesloten is lijkt het zinvol om bij voorkeur sperma te betrekken van een Aujeszky-vrij KI-station.

Vaccinatie blijft vooralsnog de basis van een goede bestrijding, ook indien men een controleprogramma start.

Bemonsteringsmethoden

De gebruikelijke manier van bemonsteren is bloed tappen uit een in de hals gelegen ader. Op praktijkbedrijven wordt dit doorgaans door de dierenarts gedaan, terwijl de veehouder

assisteert door het varken te fixeren in een strop. De antistoffen worden daarna met een laboratoriumtest aangetoond.

Men kan ook een druppel bloed verkrijgen uit het oor van een varken met behulp van een Translet. De hoeveelheid vloeistof, waarin men antistoffen kan aantonen, is dan kleiner. De gevoeligheid van de laboratoriumtest neemt dus af. Deze methode kan een veehouder echter zelf, in de meeste gevallen zonder assistentie, toepassen. Antistoffen worden via de biest uitgescheiden en aan de big doorgegeven.

Daarmee ontstaat de mogelijkheid om antistoffen in de big of in de biest aan te tonen. Men kan dus ook bloed tappen bij de big om een uitspraak te doen over het al of niet besmet zijn van de zeug. Voorwaarde is wel dat de big niet te oud is, aangezien de concentratie van de van de moeder gekregen antistoffen bij het ouder worden van de big terugloopt.

In de proef zijn met de Translet twee biggen per toom bemonsterd van gemiddeld één week oud. Er mogen geen overgelegde biggen bemonsterd worden, omdat men dan niet meer weet over welke zeug men uitspraak doet. Deze wijze van bemonsteren is eenvoudig en

kan in alle gevallen zonder assistentie uitgevoerd worden.

Ook is het mogelijk de antistoffen rechtstreeks in de biest aan te tonen.

Er moet dan wel een middel aan de biest worden toegevoegd om te voorkomen dat er onder invloed van te hoge temperatuur tijdens het transport veranderingen in de biest plaatsvinden, waardoor de testuitslag onbetrouwbaar wordt. Bemonstering moet bij voorkeur op de dag van het werpen plaats vinden, omdat dan de concentratie aan antistoffen het hoogst is en omdat het melken dan het makkelijkst gaat. Als men op een vast tijdstip op de dag wil bemonsteren kan men het beste de biggen voor het voeren van de zeugen in kisten plaatsen. Na het voeren laat men de biggen los en neemt direct het monster. Doordat de biggen dan het uier masseren laat de zeug de melk beter schieten. Een varkenshouder die veel in de stal is, bijvoorbeeld om het geboorteverloop te controleren, kan het beste tijdens het werpen, wanneer er al enkele biggen geboren zijn monsters nemen. De biggen hoeven dan niet in kisten geplaatst te worden. Ook deze methode is makkelijk toepasbaar.

De genoemde methoden verschillen in betrouwbaarheid van de uitslag in de verkregen hoeveelheid bloed of biest, in kosten en in hoeveelheid werk. De betrouwbaarheid van de uitslag bij de verschillende methoden is in een proef onderzocht; de benodigde hoeveelheid werk en

kosten zijn bepaald voor een bedrijf van 145 zeugen met een wekelijkse dekgroep van gemiddeld 6 zeugen (worpindex van 2,2). Ook zijn de arbeidsomstandigheden beoordeeld.

Tijdstip van monstername

Indien men streeft naar een Aujesky-vrij bedrijf zullen positieve dieren geruimd moeten worden. Het opruimen van dieren kan het beste direct na het spenen gebeuren ter beperking van het aantal verliesdagen. Bemonstering in de ZOOGperiode zal dan het snelst tot het gewenste resultaat leiden. Bij een frequente bemonstering zal de totale hoeveelheid werk toenemen, omdat bepaalde handelingen zoals het klaar maken van materiaal vaker uitgevoerd worden. Eenzelfde verhaal geldt voor de kosten, omdat er een eenmalig bedrag berekend wordt per inzending.

Bij het nemen van biestmonsters en bij het bloed prikken met de Translet bij de big is men gebonden aan een frequente monstername. De bloedafname bij de zeug uit de hals of uit het oor met de Translet kan op ieder gewenst tijdstip gebeuren. De benodigde hoeveelheid werk en kosten zijn voor het bloedtappen bij de zeug uit de hals en met de Translet bepaald zowel bij bemonstering op basis van een weekschema als bij halfjaarlijkse bemonstering van alle zeugen tegelijk.

Combinaties van verschillende methoden, bijvoorbeeld aan te voeren dieren door bloedafna-

Tabel 1: **Kosten, arbeidsbehoefte, betrouwbaarheid en arbeidsomstandigheden van de verschillende methoden om Aujesky-positieve dieren op te sporen (bedrijfs grootte 145 zeugen, worpindex 2,2).**

methode	frequentie monstername	kosten	arbeidsbehoefte	betrouwbaarheid	arbeidsomstand
bloedtappen uit de hals	wekelijks	f.3640,-*	23 uur	0	
bloedtappen uit de hals	2x per jaar	f.2488,-	11,5 uur	0	
Translet zeug	wekelijks	f.1638,-	22 uur		0
Translet zeug	2x per jaar	f.1870,-	14 uur		
Translet big	wekelijks	f.1638,-	23 uur		+
biestmonster (kisten)	1x per dag	f.1690,-**	64 uur	+ *	+
biestmonster (zonder kisten)	meerdere keren per dag	f.1690,-**	36 uur	+	+

* is exclusief visitetarief

** is exclusief kosten toevoegmiddel

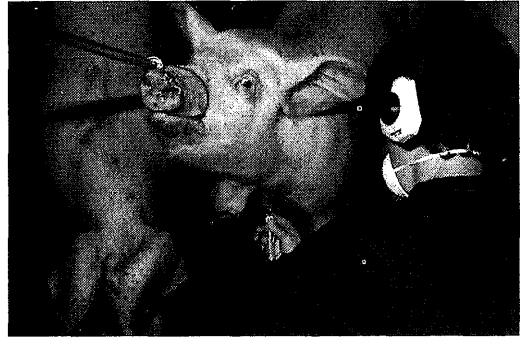
me en eigen zeugenstapel via biest, zijn uiteraard ook mogelijk.

Resultaten

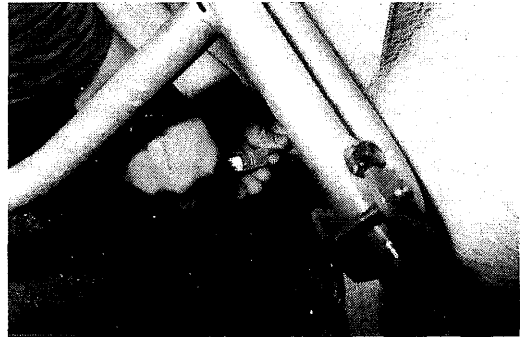
De resultaten zijn samengevat in tabel 1. Bloedtappen uit de hals van de zeug is een betrouwbare methode. Een nadeel is dat men afhankelijk is van een extern persoon en dat de methode door mens en dier als onaangenaam wordt ervaren. Een visitetarief is niet meegerekend, er vanuit gaande dat men alleen wekelijks (of eens per 14 dagen) bemonstert in het kader van bedrijfsbegeleiding. Het lager zijn van de kosten bij halfjaarlijkse bemonstering van alle zeugen wordt veroorzaakt doordat het bloedtappen bij grotere aantallen goedkoper is en doordat men dan maar twee keer per jaar de eenmalige kosten per inzending betaalt. In hoeverre bloedtappen bij zeugen in verschillende stadia van de dracht nadelig is voor de produktie 'is overigens niet bekend.

Bij gebruik van de Translet zal men de dieren met een lage concentratie antistoffen in het bloed missen. Zoals genoemd is een voordeel dat de varkenshouder bij gebruik van deze methode bij individueel gehuisveste dieren alleen kan bemonsteren. Deze methode is waarschijnlijk ook minder belastend voor de dieren. De arbeidsbehoefte per jaar ligt ongeveer gelijk met die bij bloedtappen uit de hals. Wekelijks of halfjaarlijks inzenden heeft bij gebruik van deze methode geen invloed op de prijs.

Bij bloedafname bij de big met behulp van de Translet bleek dat men kan volstaan met één big per toom. Er werd steeds een big uitgezocht, waarbij het bloedvat in het oor goed zichtbaar was. Een voordeel is dat het een eenvoudige, risicoloos toe te passen methode is. De bepaling van antistoffen in de biest is de gevoeligste methode. Deze methode vraagt wel de meeste tijd. Bij de berekening van de benodigde tijd zijn alleen de handelingen en looptijden speciaal ten behoeve van monsternamen meegenomen. De kosten van het toevoegmiddel zijn nog niet bekend, omdat het middel pas in de loop van dit jaar op de markt komt.

Bloedtappen uit de hals

Het nemen van een biestmonster

Bloed afnemen bij de big met behulp van de Translet